

Iwona Borys, Irena Chowańska

"Studia Wschodniosłowiańskie", T. 7, Białystok 2007 : [recenzja]

Acta Polono-Ruthenica 12, 244-249

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miejsce, jakim w ich życiu okazał się Jekaterynburg i równie magiczny, kultowy już dziś „guru” współczesnej dramaturgii rosyjskiej – Nikołaj Kolada.

Rozprawa śląskiej badaczki doskonale wprowadza w ten zróżnicowany, ale jakże interesujący „pejzaż” najnowszej dramaturgii naszych wschodnich sąsiadów. Szkoda tylko, że polskie teatry ciągle niezbyt są zainteresowane tą twórczością, a przecież także w niej odzwierciedlają się podobne problemy jak w sztukach zachodnioeuropejskich czy współczesnych dramatach polskich. Nieprzypadkowo teatry zachodnie (zwłaszcza niemieckie) chętnie sięgają po tę także interesującą dramaturgię.

Na zakończenie chcę podkreślić, że rozprawa H. Mazurek została napisana klarownym i precyzyjnym językiem i charakteryzuje się niejednokrotnie odkrywczymi i nowatorskimi sądami. Jej lekturę ułatwia też starannie sporządzony indeks nazwisk i wykaz sztuk uwzględnionych przez autorkę. To jest niezwykle pomocne dla przyszłych badaczy tego ciekawego materiału literackiego.

Walenty Piłat (Olsztyn)

„Studia Wschodniosłowiańskie”, pod red. Haliny Twaranowicz, t. 7, Białystok 2007, ss. 427.

„Studia Wschodniosłowiańskie” to rocznik poświęcony badaniom literatury i języków wschodniosłowiańskich, wydawany przez Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku. W roku 2007 ukazał się siódmy tom tego czasopisma.

W dziale *Literaturoznawstwo* zostało zamieszczonych 13 artykułów na temat badań literatury rosyjskiej i białoruskiej różnych epok. Sześć spośród nich napisano w języku białoruskim, pięć w rosyjskim, dwa pozostałe są w języku polskim.

Antonina Szielemowa w pracy *Проблема власти и самозванства в „Слове о полку Игореве” и „Борисе Годунове” А. С. Пушкина* przejrzyście przedstawiła problem samowładztwa na podstawie staroruskiego poematu opisującego wyprawę Igora. Przeanalizowała także dwojaki stosunek A. Puszkina do głównego bohatera utworu *Borys Godunow*.

W artykule *„Звуки и созвучья”. Соносфера Павловска в литературе* Irina Fiedorczyk podjęła próbę opisu semantyki dźwięku w literaturze XVII–XX wieku. Opierając się na utworach Anny Achmatowej, Wasilija Żurowskiego, Gieor-

gija Iwanowa, Osipa Mandelsztama, autorka poddała analizie teksty poświęcone Pawłowskowi.

Tamara Tarasawa w artykule *Экзістэнцыяльны кампанен беларускай аўтабіяграфічнай прозы (Алесь Адамовіч, „Vixi”; Максім Танк, „Дзённікі”; Сакрат Яновіч, „Не жаль пражытага”)* omówiła autobiograficzną prozę białoruską, nawiązując do jej stylu oraz sposobu przekazu materiału. Badaczka skupiła swoją uwagę na autobiograficznych utworach Maksima Tanka (*Дзённік*), Alesia Adamowicza (*Vixi*) i Sokrata Janowicza (*Не жаль пражытага*). Podkreśliła, że pisarze ci pragnęli nie tylko przedstawić losy bliskich im osób, ale i zrozumieć ich postępowanie.

Tematem artykułu Anatola Iwaszczanka *Версэт Алеся Разанава як „паэзія думкі”. Сінкрэтызм і статычнасць жанру* są teksty poetyckie Alesia Razanawa z punktu widzenia relacji semiotycznych, gatunkowych oraz stylizacyjnych. Autor omawia je na przykładzie „wersetów” – eksperymentalnej formy poetyckiej wykorzystywanej przez Razanowa.

Oleg Fiedotow w pracy *Пушкин и Мицкевич: или Почему Пушкин не стал переводчиком сонетов Мицкевича?* w sposób syntetyczny przedstawia tłumaczy sonetów Mickiewicza na język rosyjski, m.in. Piotra Wiaziemskiego, Iwana Dmitrijewa, Aliksieja Illiczewskiego, Iwana Kozłowa, Wasilija Szczastnogo, Wasilija Lubicza-Romanowicza, Jurija Poznanskiego i in. Autor skupia się na związkach między sonetami Mickiewicza i Puszkina (autora tryptyku sonetów) oraz na przyczynach, dla których Puszkina nie przetłumaczył sonetów Mickiewicza.

Isosif Kuffel w swoim artykule *Трагедия Николая Ставрогина. Борьба добра и зла в романе Ф. М. Достоевского „Бесы”* podjął próbę ujęcia losów Stawrogina na splocie trzech tradycji: tragedii antycznej, Starego Testamentu i Nowego Przymierza.

Opracowanie Joanny Dziedzic pt. *W kregu rosyjskiej myśli filozoficznej lat 20.-30. XIX wieku. Fiodor Tiutczew i lubomudrzy* prezentuje miejsce Fiodora Tiutczewa w rosyjskiej myśli filozoficznej pierwszej połowy XIX wieku, wpływ ideologii epoki romantyzmu na jego światopogląd i twórczość oraz podobieństwa i różnice między poglądami filozoficznymi oraz wartościami artystycznymi utworów lubomudrów i Tiutczewa.

Inna Slemniewa (*Собственное имя в жизни и художественном тексте: Скрытый смысл и расшифровка символики*) przedstawia funkcjonowanie imion własnych w tekście literackim w dwóch aspektach: jako symboliczny składnik sztuki literackiej oraz motywowany semantycznie znak, gdzie element znaczący pozostaje w ścisłym związku z formą. Autorka poddała analizie aspekt

teologiczny, społeczno-kulturowy i językowy relacji pomiędzy antroponimami a stanem duchowo-emocjonalnym bohaterów literackich. Przykłady pochodzą z utworów Gogola, Dostojewskiego, Płatonowa, Wampiłowa, Majakowskiego i in.

Wieronika Biegluk-Leś w artykule *Schemat i niezwykłość w strukturze świata. „Życie owadów” Wiktora Pielewina* przedstawia tytułowy utwór jako zestawienie dwóch przenikających się wzajemnie perspektyw: schematycznej i fantastyczno-alegorycznej.

Opracowanie Ały Pietruszkiewicz *Матыў балю, бяседы-вяселля ў паэзіі Максіма Багдановіча* semantyczno-estetyczna analiza motywu balu, rozmowy oraz uczyty w utworach klasyka literatury białoruskiej Maksima Bagdanowicza.

Anna Sakowicz poświęciła swój artykuł pt. *Міхась Андрасюк – майстар адлюстравання правінецыйнай сучаснасці* twórczości znanego prozaika polsko-białoruskiego pogranicza kulturowego, tworzącego w języku białoruskim. Zwróciła uwagę na odzwierciedlenie przemian społeczno-kulturowych i mentalnych lat dziewięćdziesiątych XX wieku w jego utworach, jak również na ich warstwę obrazowo-stylistyczną oraz ewolucję gatunkową.

Joanna Wasiluk w pracy *Беларукі патрыятызм у творчасці лірніка вясковага Уладзіслава Сыракомлі* omawia twórczość Władysława Syrokomli – „lirnika wioskowego” – na tle współczesnych mu wydarzeń politycznych, społecznych i kulturowych. Podkreśla patriotyzm Syrokomli oraz jego walkę o równouprawnienie narodu i języka białoruskiego.

Natalia Dąbrowskaja w artykule *Праблема нацыянальнага адраджэння і мастацкія прыёмы яе вырашэння ў апавесцях „Лабірынты” Вацлава Ластоўскага і „Падарожжа на Буцафале” Вячаслава Адамчыка* poddaje analizie dwa opowiadania Waclawa Łastowskiego i Wiaczasława Adamczyka z punktu widzenia interpretacji zagadnienia odrodzenia narodowego jako jednego z czołowych tematów literatury białoruskiej od XVIII do XX wieku. Drugim aspektem badań porównawczych są środki wyrazu artystycznego. Autorka próbuje także przyporządkować oba utwory do konkretnego – historyczno-fantastycznego – gatunku literackiego.

Dział *Яęzyкознаўство* zawiera 14 artykułów, w tym pięć w języku białoruskim, pięć w polskim, a cztery w rosyjskim. Autorami zamieszczonych prac są językoznawcy z takich ośrodków naukowych, jak Mińsk, Grodno, Homel, Witebsk, Salzburg, Białystok, Gdańsk, Rzeszów, Bydgoszcz.

Zofia Czapięga w artykule *Operatory metatekstowe ze znaczeniem pozytywnych emocji w języku rosyjskim i polskim* przedstawia zagadnienie środków gramatyczno-semantycznych komunikowania stanów emocjonalno-ekspresywnych w utworach literackich m.in. Rybakowa, Bułhakowa, Tołstoja, Pasternaka i w ich polskich przekładach oraz na podstawie słowników i korpusów językowych.

Urszula Patocka-Sigłowy poświęca swój artykuł pt. *Wokół problemów przekładu terminologii Unii Europejskiej* jednemu z najbardziej aktualnych zagadnień praktyki przekładu specjalistycznego – tłumaczeniu terminów unijnych. Poddaje analizie porównawczej istniejące już w języku rosyjskim i polskim wersje terminów unijnych z uwzględnieniem adekwatności semantycznej oraz autorskie propozycje tłumaczenia nowych terminów z punktu widzenia strategii i techniki przekładu.

Bazyli Siegień w pracy *Гурч'ок, гур'чак, гурч'ьца. Аб некальіх назваў расліл у зворках Беластоцчыны* przeprowadza etymologiczną i lingwo geograficzną analizę nazw roślin w gwarach wschodniosłowiańskich Białostoczczyzny, przy czym celem badań jest wyznaczenie homonimiczności i genetycznego pokrewieństwa leksemów o formalnie zbieżnych morfemach rdzeniowych oraz podobieństw i różnic semantycznych między nimi.

Wolga Liaszczynskaja po raz pierwszy w językoznawstwie białoruskim w artykule *Майстэрства і наватэрства Янкі Купалы ў скарыстанні фразеалагічнага багацця беларускай мовы* omawia rolę twórczości Kupały w rozwoju białoruskiej frazeologii stylistycznej. Analizuje także poszczególne jednostki frazeologiczne stosowane przez pisarza pod kątem predeterminacji norm frazeologicznych języka białoruskiego.

Krzysztof Rutkowski w artykule *O pewnym sposobie definiowania leksyki konfesyjnej w „Словаре современного русского литературного языка” (1950–1965)* porusza zagadnienie prezentowania słownictwa religijnego w leksykografii radzieckiej lat 1950–1965. Badane terminy porównywał z analogicznymi leksemami pochodzącymi z *Толкового словаря живого великорусского языка* Dala. Autor podkreśla, że w tym okresie słownictwo z zakresu religii w leksykografii radzieckiej było deprecjonowane, również poprzez stosowanie odpowiednich kwalifikatorów chronologicznych (*устар.*), ekspresywnych (*церк.*), manipulacji ortograficznych (np. *бог*) i ortograficznych (np. „*святость*”).

Monika Famielec w opracowaniu *Germanizmy w nazewnictwie powiatu ełckiego* przeprowadza analizę wpływu języka niemieckiego na tworzenie toponimów powiatu ełckiego w latach trzydziestych XX wieku. Wyróżnia dwa etapy zmian mikrotoponimów tego regionu, przy czym podkreśla, że w obu przypadkach proces ten został narzucony przez działania administracyjne ówczesnych władz, których celem było usunięcie z nazewnictwa elementów pochodzenia słowiańskiego i zastąpienie ich niemieckimi.

Badania Ludmiły Wasiukowicz, zaprezentowane w artykule *Лінгвадыдактычны статус вучэбнага тэксту*, dotyczą cech lingwodydaktycznych tekstu szkoleniowego, jego heterogenicznego charakteru oraz komponentów komunikacji szkolenio-

wej bazującej na tekście. Autorka proponuje podział tekstów szkoleniowych na oryginalne (autentyczne, autorskie) i teksty tworzone przez uczniów podczas nauki.

Tatiana Wierchowcowa w artykule *Синтаксис постмодернизма в публицистическом дискурсе* poddaje analizie współzależność aktualizacji konstrukcji syntaktycznych z sytuacją socjokulturową noszącą cechy postmodernizmu. Materiał badawczy wyekscerpowano z 2645 artykułów zamieszczonych w gazetach rosyjskojęzycznych ukazujących się na Białorusi.

Zagadnienia uwarunkowania socjokulturowego składni kodyfikowanego rosyjskiego języka literackiego przełomu XX i XIX wieku omawia Ludmiła Czumał w artykule *Синтаксис в культурологической парадигме*.

Tematem badań Anny Romanik są leksemy z zakresu mody. W artykule *Названия одежды, мотивированные собственными именами* autorka analizuje proces tworzenia nazw ubrań od toponimów, nazwisk i imion, nazw firm odzieżowych. Podkreśla, że zdecydowana większość wyrazów tej grupy lekсыkalno-semantycznej pojawiła się w postaci zapożyczeń z języka angielskiego i francuskiego, przy czym omawiane procesy zachodziły w językach źródłowych.

Małgorzata Kondratiuk w artykule *К вопросу истории славянского глагола* na podstawie materiału wyselekcjonowanego z XVIII-wiecznej Ewangelii wydanej na Ukrainie przeprowadza analizę fleksyjną form czasownika i porównuje je ze wzorcem starocerkiewnym.

Ludmiła Siegień porównuje polskie i białoruskie derywaty sufiksalne osobowych nazw subiektów, zwracając uwagę na różnorodność możliwości derywacyjnych w obu językach. Materiał do artykułu *Агульнае і спецыфчнае ў словаваральных сістэмах польскай і беларускай моў (на матэрыяле назоўнікаў, якія абазначаюць выканаўцу дзеяння)* wyekscerpowano z opisowego *Słownika polsko-białoruskiego* pod redakcją H. A. Cychuna.

Sniażana Asabina w artykule *Лексічныя варыянты фразеалагізмаў у творах Міхася Лынькова* poddaje analizie warianty lekсыkalne i jednostki frazeologiczne występujące w utworach Michasia Łynkowa. Materiał lekсыkalny badaczka podzieliła na dwie grupy: jednostki pochodzenia ogólnego oraz indywidualne leksemy i frazeologizmy autorskie.

Kolejny, trzeci dział „Studiów Wschodniosłowiańskich” nosi tytuł *Realia* i zawiera tylko jeden artykuł pt. *Nauczanie języków mniejszości narodowej w województwie podlaskim w latach 2000–2005. Stan prawny i tendencje zmian* autorstwa Zofii Trancygier-Koczuk. W województwie podlaskim prowadzone jest nauczanie trzech języków mniejszości narodowych: białoruskiego, litewskiego i ukraińskiego. W artykule przedstawiono politykę państwa polskiego wobec społeczności lokalnych zróżnicowanych pod względem narodowościowym, umocowanie prawne i admini-

stracyjne oraz warunki nauczania języków mniejszości narodowych. Omówiono programy nauczania oraz podręczniki do nauki języka białoruskiego, litewskiego i ukraińskiego, a także tendencje w nauczaniu tych języków.

Dział *Recenzje* zawiera siedem pozycji. Są to: recenzja monografii „*Kroniki Bychowca*” na tle historii i geografii języka białoruskiego Lili Citko napisana przez Bazylego Siegenia; recenzja książki Wandy Supa *Biblia a współczesna proza rosyjska* autorstwa Joanny Dziedzic; recenzja monografii Marzanny Karolczuk *Грамматическая интерференция в процессе обучения русской речи польских студентов-филологов*, której autorem jest Robert Szumila; recenzja monografii Iriny Fiedorczuk *Царское Село в русской лирике XVIII–XX века* autorstwa Haliny Twaranowicz; recenzja książki Władimira Sałamachi *Сусвет дабрыні: эсэ, артыкулы, дыялогі*, napisana przez Wolgę Szynkarenka; recenzja publikacji zbiorowej *Белорусско-российский диалог (Культура и литературы Беларуси вв.)* autorstwa Weraniki Stralcowej oraz recenzja *Словаря русских фамилий конца XVI–XVIII веков*, którą przygotowała Dorota Dziadosz.

W dziale *Sprawozdania* Joanna Chomko z Uniwersytetu w Białymstoku omówiła XIV Międzynarodową Konferencję Naukową „Droga ku wzajemności”, która odbyła się w Grodnie 26–27 października 2006 roku, a Mikołaj Kruk zdał relację ze zorganizowanej 20–21 listopada 2006 roku na Uniwersytecie w Białymstoku Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Satyra w literaturach wschodniosłowiańskich – VII”.

Iwona Borys, Irena Chowańska (Olsztyn)

***Tendencje rozwojowe współczesnego języka rosyjskiego. Materiały Pierwszej Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Metodycznej*, red. nauk. Janina Mąkosza-Bogdan, Wszechnica Polska – Szkoła Wyższa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, Warszawa 2007, ss. 105.**

Powołana kilka lat temu Wszechnica Polska – Szkoła Wyższa Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie swoją obecność w nauce polskiej zaznaczyła kilkoma ważnymi, także dla filologii, przedsięwzięciami naukowymi. Jednym z nich było zorganizowanie Międzynarodowej Konferencji Naukowej nt. „Tendencje rozwojowe współczesnego języka rosyjskiego”. Omawiany tom jest pokłosiem teje konferencji, która odbyła się 2 marca 2007 roku w Warszawie.